

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

23 04 2021 р.

м. Київ

№ 457

Про затвердження типових програм
підвищення кваліфікації педагогічних
працівників

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, підпункту першого пункту 1.2.1.1 та підпункту четвертого пункту 2.2.1.4 Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2021 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06 січня 2021 року № 30,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити типові програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників (далі – Типові програми), що додаються, а саме:

Типову програму підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників;

Типову програму підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами;

Типову програму підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами;

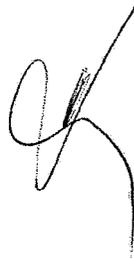
Типову програму підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами.

2. Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти (Осмоловський А.) забезпечити оприлюднення Типових програм на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Рекомендувати закладам післядипломної педагогічної освіти розробляти програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників на основі Типових програм.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Рогову В.

Міністр

Сергій ШКАРЛЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

виз. 23 квітня 2021 року № 457

**Типова програма
підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників
Центрів професійного розвитку педагогічних працівників**

Розробник: Державна установа «Український інститут розвитку освіти».

Цільова група: керівник і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очна/очно-дистанційна/дистанційна.

Мета: підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників (далі – ЦПР) щодо сприяння їхньому професійному зростанню.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1. Ознайомлення із основними завданнями ЦПР.
2. Забезпечення розуміння основних напрямів освітньої реформи в контексті діяльності ЦПР.
3. Опрацювання сучасних методик і технологій організації та здійснення консультування керівників закладів освіти і педагогічних працівників щодо професійного розвитку.
4. Ознайомлення із особливостями надання психологічної підтримки педагогічним працівникам закладів освіти у процесі їхнього професійного зростання.
5. Формування розуміння призначення різних видів Інтернет-представництва ЦПР та особливостей їхнього функціонування, ознайомлення із шляхами і методами формування та оприлюднення на веб-сайті баз даних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, стажування, тренінгових програм, проектних пропозицій тощо.
6. Ознайомлення з інноваційними формами професійного розвитку педагогічних працівників, із специфікою забезпечення і здійснення наставництва і супервізії, організації атестації та сертифікації педагогічних працівників.
7. Ознайомлення із формами консультування педагогічних працівників щодо організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання.

Напрями: основи андрагогіки; використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи

електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; розвиток комунікаційної, інклюзивної, управлінської, емоційно-етичної компетентностей.

Зміст програми

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників» в Україні розпочали діяльність новостворені ЦПР. Основним завданням установ є сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, їх психологічна підтримка та консультування. Відтак існує потреба у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, які виконують обов'язки консультантів і психологів ЦПР.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться

Загальні компетентності:

- здатність діяти як відповідальний громадянин та брати участь у суспільному житті на різних рівнях;
- здатність до взаємодії з іншими в різних соціальних ситуаціях та критичного оцінювання соціальних подій і явищ;
- здатність до особистісного і професійного самовизначення, самоствердження і самореалізації впродовж життя, до цінування багатоманітності у суспільстві;
- здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків;
- здатність до творчого пошуку й реалізації нових ідей.

Професійні компетентності: мовно-комунікативна, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, прогностична, організаційна, інноваційна, рефлексивна, компетентність педагогічного партнерства, здатність до навчання впродовж життя.

Очікувані результати навчання:

- розуміти основні завдання ЦПР;
- ознайомити з основними напрямками освітньої реформи;
- визначати і враховувати запити й очікування керівників і педагогічних працівників щодо їхнього професійного розвитку працівниками ЦПР;
- здійснювати психологічну підтримку та консультування керівників закладів освіти і педагогічних працівників;
- застосовувати різні стилі взаємодії, методики усвідомленого й емпатійного слухання та ефективної комунікації у спілкуванні з педагогічними працівниками залежно від ситуації для досягнення поставлених цілей;
- добирати доцільні методи взаємодії з педагогічними працівниками, що враховують їхні індивідуальні особливості й потреби, використовуючи різні ресурси і засоби;
- сприяти розвитку вмінь здійснювати рефлексію педагогічної діяльності, критично оцінювати процес професійного становлення, самостійно керувати професійним розвитком;
- аналізувати результати анкетувань, опитувань педагогічних працівників із метою визначення їхніх потреб у професійному розвитку;

- аналізувати результати анкетувань, опитувань педагогічних працівників із метою визначення їхніх потреб у професійному розвитку;
- відбирати, структурувати, узагальнювати та поширювати інформацію з питань професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема на веб-ресурсах Центрів;
- консультувати педагогічних працівників про діяльність професійних спільнот;
- дотримуватися вимог щодо захисту персональних даних та охорони прав інтелектуальної власності.

Тема 1. Центри в умовах освітньої реформи: створення і забезпечення діяльності новостворених установ

Огляд законодавства, що регулюють діяльність Центрів. Мета, завдання і функції Центрів. Управління Центром. Змістове та матеріально-технічне забезпечення діяльності Центру. Кадрове забезпечення Центру. Статус працівників, штатний розпис, оплата праці, посадові інструкції працівників Центру. Фінансування та контроль за діяльністю Центру.

Тема 2. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Консультування педагогічних працівників з планування та визначення індивідуальної траєкторії їх професійного розвитку

Безперервний професійний розвиток учителя в контексті забезпечення якості освіти. Огляд міжнародних професійних стандартів для вчителя.

Структура професійного стандарту для вчителя. Трудові функції вчителя. Загальні і професійні компетентності вчителя.

Професійний стандарт професії «Вчитель початкових класів», «Вчитель ЗЗСО», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста) як інструмент планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя.

Допомога вчителю у проведенні самооцінювання професійної діяльності, використання анкети самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної діяльності. Вивчення фахівцями Центру результатів анкетування і портфолію педагогічних працівників для кращого розуміння їх потреб.

Форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Види підвищення кваліфікації. Суб'єкти підвищення кваліфікації. Тривалість підвищення кваліфікації. Документ про підвищення кваліфікації. Визнання результатів. Джерела фінансування підвищення кваліфікації педагогів. Особливості підвищення кваліфікації для різних категорій педагогічних працівників. Можливі критерії визначення ефективності послуги з підвищення педагогічної кваліфікації.

Огляд вітчизняних та зарубіжних платформ та онлайн-ресурсів для професійного розвитку педагогічних працівників.

Тема 3. Консультування працівниками Центру керівників закладів освіти щодо організації освітнього процесу, супроводу професійного розвитку педагогічних працівників і забезпечення власного професійного зростання

Трудові функції керівника закладу загальної середньої освіти, загальні та професійні компетентності.

Консультування керівників закладів освіти щодо організації та забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників (стажування, наставництво тощо). Атестація педагогічних працівників і керівників закладів освіти.

Забезпечення супервізії: мета, завдання, напрями та форми здійснення супервізії, орієнтовна програма її проведення. План проведення супервізії: ознайомлення з результатами самооцінювання педагогічного працівника та вибраними пріоритетами для покращення професійної діяльності вчителя; спостереження за діяльністю педагогічного працівника; проведення індивідуальної бесіди (діалогу); створення плану професійного розвитку педагогічного працівника; проведення індивідуального/групового обговорення.

Консультування керівників закладів освіти з питань наставництва. Організація інтернатури. Мета, завдання, напрями та форми здійснення наставництва. Характеристика етапів супроводу та підтримки педагогічних працівників.

Консультування з питання розроблення документів закладу освіти: цикли освітнього процесу, державні стандарти повної загальної середньої освіти, типова освітня програма, типовий навчальний план, модельна навчальна програма, освітня програма закладу освіти, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учня і професійного розвитку педагогічних працівників.

Особливості організації освітнього процесу за різними формами здобуття освіти, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання.

Тема 4. Основні напрями реформи в дошкільній освіті. Консультування працівників закладів дошкільної освіти щодо їхнього професійного розвитку

Реформування дошкільної освіти: цілі, завдання та пріоритетні напрями.

Базовий компонент дошкільної освіти та його основні засади. Характеристика цінностей, принципів дошкільної освіти, вимог до організації освітнього процесу та компетентностей, якими має оволодіти дитина до початку навчання у школі. Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою. Особливості впровадження Базового компонента дошкільної освіти в закладах освіти.

Міжнародні критерії оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти (наприклад ECERS-3).

Тема 5. Консультування керівників і педагогічних працівників закладів освіти щодо організації та забезпечення інклюзивної освіти

Основні принципи інклюзивної освіти та їх реалізація у вітчизняному законодавстві. Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти.

Організація ефективного інклюзивного навчання. Консультування керівників. Рівні управління інклюзивною освітою (вищий, центральний, обласний, місцевий). Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері інклюзивної освіти. Міжвідомче партнерство з питань допомоги дітям з особливими освітніми потребами.

Інклюзивно-ресурсний центр: основні завдання та напрями діяльності.

Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами та ресурсні можливості спеціальної освіти.

Психолого-педагогічне супроводження дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Консультування педагогів. Основні завдання та функції команди психолого-педагогічного супроводу. Склад команди психолого-педагогічного супроводу. Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Партнерські засади в роботі фахівців команди супроводу та батьків дітей з особливими потребами. Форми взаємодії фахівців між собою та з батьками в умовах інклюзивного навчання.

Трактування та критерії доступності. Універсальний дизайн у сфері освіти. Основні підходи до застосування концепції універсального дизайну у навчанні.

Тема 6. Особливості надання психологічної підтримки педагогічним працівникам у процесі їхнього професійного розвитку

Психологічна служба системи освіти як складова державної системи охорони фізичного і психічного здоров'я громадян України.

Напрями, завдання, функції діяльності психолога Центру.

Нормативні документи, якими керується психолог Центру у своїй роботі.

Принципи діяльності психолога Центру.

Стратегічні завдання діяльності психолога Центру.

Система надання психологічних послуг учасникам освітнього процесу в умовах децентралізації та її методичне забезпечення. Розмежування функцій шкільного психолога і психолога Центру.

Прогнозований функціонал психолога Центру.

Тема 7. Професійні ролі працівників Центру

Характеристика профільних ролей працівників Центру у контексті професійного розвитку педагогічних працівників. Працівник Центру як консультант, координатор, фасилітатор, модератор, експерт, супервізор, наставник.

Бесіда з планування й осмислення: особливості проведення. Техніки ефективного спілкування. Відкриті й закриті питання. Активне слухання. Надання ефективного зворотного зв'язку. Стилі спілкування: директивний, недирективний, співпрацюючий, альтернативний.

Характеристика етапів проведення консультації: зустріч, знайомство, встановлення контакту; збір інформації (аналіз анкети самооцінювання педагогічної діяльності), визначення проблеми або сфери для вдосконалення; формулювання мети, якої хоче досягнути педагогічний працівник; інформування педагогічного працівника про програми підвищення кваліфікації, програми тренінгів, «майстер-класів», вебінарів тощо, необхідні для професійного

розвитку; окреслення і планування траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника; визначення показників успіху і способів збору й узагальнення інформації, що підтверджуватиме їх.

Співпраця з професійними спільнотами педагогічних працівників.

Тема 8. Медіаактивність Центрів

Вебсайт Центру як потужний інструмент взаємодії з освітянами. Призначення відповідальних за збір, оброблення, систематизацію та надання необхідної інформації для конкретної рубрики на сайті.

Інформація, що потрібно оприлюднювати на вебсайті: бази даних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, стажування, тренінгових програм, проектних пропозицій тощо.

Способи підвищення відвідуваності вебсайту.

Представництво Центру в соціальних мережах: особистий профіль, сторінка, група. Їхнє призначення та відмінності. Розміщення окремого контенту (вузькопрофільний, тематичний, спеціальний) у соціальних мережах. Правила поведінки та спілкування в соціальних мережах.

Інформаційна та кібербезпека. Захист персональних даних.

Академічна доброчесність. Сервіси для перевірки текстової та графічної інформації на плагіат.

Дистанційна робота Центру з педагогічними працівниками. Особливості, переваги та недоліки синхронного й асинхронного режимів взаємодії. Створення відкритого комунікаційного простору за допомогою форм онлайн-комунікації: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта.

Тема 9. Організація партнерської взаємодії працівників Центрів

Організація взаємодії із засновниками, органами управління освітою, закладами освіти.

Заклади післядипломної педагогічної освіти та інші суб'єкти підвищення кваліфікації педагогічних працівників – партнери у забезпеченні професійного розвитку педагогічних працівників.

Шляхи забезпечення партнерської взаємодії із науковими та методичними установами, інклюзивно-ресурсними центрами, центрами практичної психології, професійними спільнотами, громадськими організаціями тощо. Нетворкінг. Френдінг.

Форми презентування Центру на місцевому рівні, забезпечення дієвого інформаційного простору. Успішна комунікація, у т. ч. з використанням цифрових технологій. Канали комунікації.

Планові комунікації. Ключове повідомлення. Оформлення і розміщення анонсів, новин, корисної інформації для професійного розвитку педагогічних працівників і результативної взаємодії. Структура пресрелізу. Візуалізація інформації. Техніки ефективних комунікацій.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

№ з/п	Назви тем	Кількість годин		
		Лекції	Самостійна робота	Усього
1	Центр в умовах освітньої реформи: створення і забезпечення діяльності новостворених установ	2	1	3
2	Консультації педагогічних працівників щодо планування індивідуальної траєкторії їхнього професійного розвитку. Професійний стандарт професії «Вчитель початкових класів», «Вчитель ЗЗСО», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»	2	1	3
3	Консультації працівниками Центру керівників закладів освіти щодо організації освітнього процесу, супроводу професійного розвитку педагогічних працівників і забезпечення власного професійного зростання	2	1	3
4	Основні напрями реформи в дошкільній освіті. Консультації працівників закладів дошкільної освіти щодо їхнього професійного розвитку	2	1	3
5	Консультації керівників і педагогічних працівників закладів освіти щодо організації та забезпечення інклюзивної освіти	2	1	3
6	Особливості надання психологічної підтримки педагогічним працівникам у процесі їхнього професійного розвитку	2	1	3
7	Професійні ролі працівників Центру	2	1	3
8	Медіаактивність Центру	2	2	4
9	Організація партнерської взаємодії працівників Центру	2	1	3
	Оцінювання результатів навчання			2
	Усього	18	10	30

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер; послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінюватися у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням потреб педагогічних працівників Центру, особливостей регіону тощо.

Вибір форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації для досягнення результатів навчання, визначених Програмою.

Система та критерії оцінювання результатів навчання керівників і педагогічних працівників Центру визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права».
2. Закон України «Про позашкільну освіту».
3. Закон України «Про освіту».
4. Закон України «Про дошкільну освіту».
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
6. Закон України «Про захист суспільної моралі».
7. Закон України «Про захист персональних даних».
8. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
9. Закон України «Про запобігання корупції».
10. Цивільний кодекс України.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 617 «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів».
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1190 «Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників».
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників» .
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти».
18. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року».
19. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1018-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року».

20. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р. «Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)».

21. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 жовтня 2010 р. № 930 «Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. № 1255/18550.

22. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235.

23. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2018 р. № 414 «Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 травня 2018 р. за № 582/32034.

24. Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 р. № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31 липня 2018 р. за № 885/32337.

25. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 червня 2018 р. № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».

26. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776 «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти».

27. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2018 р. № 676 «Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. за № 1028/32480.

28. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 жовтня 2018 р. № 1047 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами».

29. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2019 р. № 536 «Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 травня 2019 р. за № 547/33518.

30. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18 жовтня 2019 р. № 1313 «Деякі питання організації та проведення супервізії».

31. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 квітня 2020 р. № 574 «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07 травня 2020 р. за № 410/34693.

32. Наказ Міністерства освіти і науки України від 8 вересня 2020 р. № 1115 «Деякі питання дистанційного навчання», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 р. за № 941/35224.

33. Наказ Державної служби якості освіти від 06 жовтня 2020 р. № 01-11/54 «Про внесення змін до методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації».

34. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 листопада 2020 р. № 1480 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти».

35. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 січня 2021 р. № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція».

36. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

37. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2136 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

38. Наказ Державної служби якості освіти України від 29 березня 2021 р. № 01-11/26 «Про анкету самооцінювання».

Основна література:

1. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи. Методичні рекомендації. Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 47 с.

2. Андрощук І. М. Управління мотивацією професійного розвитку педагогів в умовах регіональної системи післядипломної педагогічної освіти. Педагогічний альманах. - 2013. – Вип. 20. - С. 183–188.

3. Андрощук І., Ворон О. Формування інформаційної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах післядипломної освіти. Нова педагогічна думка: наук.-метод. журн. Рівне, 2016. № 2 (86) - С. 13–16.

4. Андрощук І., Калюжна Т. Розвиток професійної компетентності дорослих осіб в умовах формальної та неформальної освіти. Професійна і неперервна освіта / Edukacja zawodowa i ustawiczna / Professional and lifelong education. Варшава, 2019. № 4. - С. 261–277.

5. Андрощук І. М. Підвищення кваліфікації слухачів у закладах післядипломної педагогічної освіти в умовах сталого розвитку інформаційного суспільства. I Міжнародний науково-практичний WEB-форум «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя». – Харків. 26 – 28 березня 2019 р., - С. 147–149.

6. Асистент вчителя в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб./ Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
7. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ» / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ: Алатон, 2020. 64 с.
8. Бобровський М.В., Горбачов С. І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, Державна служба якості освіти, 2019. 240 с.
9. Вищий клас. Шкільне управління по фінськи / Арі Покка ; пер. з англ. О.М. Назарової. 2-ге вид., випр. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 160 с.
10. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти: навч.-метод. посіб. / Андреевкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В., Калашник О. А. та ін. Київ: ФОП Нічога С. О, 2020. 196 с.
11. Івашнюва С.В. Як провести супервізію тренерської роботи: навчально-методичний посібник.– К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2019 – 69 с.
12. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб. / Тоні Бут; пер. з англ. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
13. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
14. Інформаційно-освітнє середовище в професійній підготовці вчителя / Г. Д. Панченко, А. Ф. Шевченко // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2012. Вип. 11. С. 69 – 81.
15. Карандій В. Діяльність Українського інституту розвитку освіти: реформи в дошкіллі. Дошкільне виховання. № 8. 2020. С. 10 – 12.
16. Косенчук О., Новик І. Досліджуємо якість освітнього процесу. використання міжнародної методики ECERS-3 у закладах дошкільної освіти. Дошкільне виховання. №10. 2020. С. 10 – 13.
17. Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі) / Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О., Київ: ВАГТЕ, 2020. 20 с.
18. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.
19. Олешко П. С., Андрощук І.М., Оксенюк І.Л. Використання електронного освітнього ресурсу для організації самостійної роботи слухачів у закладі післядипломної педагогічної освіти зі змішаною формою навчання / Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти : підручник / за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол. : С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». Київ, 2019. С. 132 – 145.
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
21. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія / В. Г. Панок. Київ : Ніка-Центр, 2017. 188 с.
22. Самооцінювання якості роботи закладу загальної середньої освіти / В. В. Громовий. Київ, 2019. 86 с.

23. Соловійова О. Д., Дубровська Є. В. Організація роботи з розв'язання проблем насильства в загальноосвітньому навчальному закладі. Методичні рекомендації. Київ: 2016. 81 с.

24. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : метод. посіб. / за заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с.

25. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. Київ: ФОП Нічога С.О. 2018. 174 с.

26. Теоретико-методологічні засади розвитку психологічної науки ХХІ сторіччя / С. Д. Максименко // Проблеми сучасної психології. 2019. № 1. С. 7–16.

27. Універсальний дизайн в освіті: посіб. / за заг. ред. Н. З. Софій. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.

28. Управлінська діяльність керівника навчального закладу : навч. посіб. Л.А. Мартинець. Вінниця, 2018. 196 с.

29. Фінські уроки 2.0: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / Пасі Салберг ; пер. з англ. А. Р. Шиян ; наук. ред. Р. Б. Шиян. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 240 с.

30. PISA-2018. Результати. (Том І). Що учні знають та вміють робити: Міжнародний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 (переклад українською мовою) / переклад.: Ларіна Т. В.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 324 с.

Електронні ресурси:

1. Андрощук І. М. Наукові підходи до управління розвитком професійної компетентності вчителя-філолога в міжкатестаційний період. Теорія та методика управління освітою. 2013. № 10. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FLA=&2_S21STR=ttmuo_2013_10_4

2. Андрощук І. М. Модель системи управління розвитком професійної компетентності вчителя-філолога в міжкатестаційний період. Теорія та методика управління освітою. 2012. № 9. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_9/3.pdf.

3. Булінг в учительській: як розпізнати і запобігти / Сайт «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/buling-v-uchytelskij-yak-rozpiznaty-i-zapobigty/>.

4. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти : посіб. URL: https://issuu.com/polinagoch/docs/edadvices_prosvit_mf_final.

5. Директорські лайфхаки. Як долати виклики у школі : посіб. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/life-hack14.pdf>.

6. Ефективність онлайн-ресурсів для навчання вчителів: звіт за результатами соціологічного дослідження методом фокусованих групових та індивідуальних інтерв'ю (скорочено). Березень 2020. Дослідницьке бюро Соціологіст. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/pptx_onlajn-osvita_zvit_short.pdf.

7. Ефективні комунікації для освітніх управлінців: посіб. / І. Коберник, К. Краснова. Київ, 2019. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/efektyvni-komunikacii-posibnyk-final-preview-20-12.pdf>.
8. Інклюзивне навчання: інформаційний посіб. для вчителів ЗЗСО / Упор. : Наталія Софій, Юлія Найда. Київ, 2019. URL: http://www.jointaid.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/School_inclusive_education_brochure-2019.pdf.
9. Моніторинг НУШ: результати та рекомендації (перший етап 2019-2020). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NUSH_monitor_ynh_7.08_2.pdf.
10. Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчителю? Результати дослідження сфери підвищення кваліфікації й сертифікації у рамках спільної ініціативи руху EdCamp Ukraine і Міністерства освіти і науки України / О. Елькін, О. Марущенко, О. Масалітіна, І. Мінковська. Харків: Вид-во «Дім Реклами», 2019. 120 с. URL: https://docs.wixstatic.com/ugd/df4ebb_efe324089d574e64af64918b415015cd.pdf.
11. Нерянова С., Гавриш Н., Піроженко Т. Державний стандарт: аналізуємо зміни / Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2021. – №2. URL: <https://emetodyst.m CFR.ua/870806?from=id2>
12. Нова українська школа: порадник для вчителя / За заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/poradnik-blok-min.pdf>.
13. Нова українська школа: порадник вихователю групи продовженого дня у закладах загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. / Г. І. Дмитрів [та ін.]. Львів: Світ, 2019. 224 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv>
14. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів : навч.-метод. посіб. / Т.М. Бабко, О. В. Банах, А. В. Вознюк, Г. А. Коломоєць, Л. Г. Кудрик, О. М. Мельник. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/Method-Babko.pdf>.
15. Онлайн-платформи та програми для перевірки тексту на плагіат. Сайт: Освіта.ua. URL: <http://osvita.ua/vnz/76907>.
16. Особистий бренд вчителя: що це і як його створити / Сайт «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/osobystyj-brend-vchytelya-shho-tse-i-yak-jogo-stvoryty/>.
17. Профіль інклюзивних вчителів: що вони мають знати та вміти / Сайт: «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/profil-inklyuzyvnyh-uchyteliv-shho-vony-mayut-znaty-ta-vmity/>.
18. Психолог у НУШ: радісно та впевнено руш! Путівник психолога в Новій українській школі / Заг. ред. Є.В. Афоніна, О.О. Заріцький, Н.В. Міщенко. Краматорськ : Витоки, 2018. 250 с.
19. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали / Укладач: Софій Н. З. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 70 с. URL: <http://ussf.kiev.ua/ieeditions/287/>.

20. Старша профільна школа: кроки до становлення. Методичні рекомендації. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 52 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/483/4.pdf>.

21. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів: порадник для супервізорів (наставників).

URL: <http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2019.09.18/%D0%A1%D1%83%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D0%B7%D1%96%D1%8F.pdf>.

22. Три мети професійного стандарту вчителя – пояснює Лілія Гриневич / Сайт: «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/news/try-mety-profesijnogo-standartu-vchytelya-rozasnyuye-liliya-grynevych/>.

23. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentation-Roman-Stesichin.pdf>.

24. Що говорять про центри професійного розвитку педагогічних працівників. URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-govoryat-pro-tsentry-profesijnogo-rozvytku-pedagogiv-yihni-pratsivnyky/>

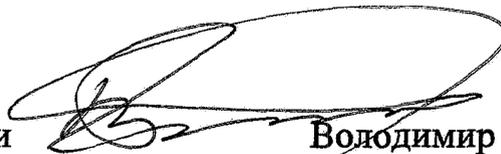
25. Як вчителю не стати жертвою булінгу / Сайт: «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-vchytelyu-ne-staty-zhertvoju-bulingu/>.

26. Як вчителю підвищити кваліфікацію поза ІО – механізм / Сайт: «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-vchytelyu-pidvyshhyty-kvalifikatsiyu-poza-ipo-mehanizm/>.

27. Якими мають бути центри професійного розвитку педагогів: нові завдання й функції / Сайт: «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/yakymy-mayut-buty-tsentry-profesijnogo-rozvytku-pedagogiv-novi-zavdannya-i-funktsiyi/>.

28. Якість освітнього процесу в дошкільній Україні вперше оцінить її за шкалою ECERS. URL: <https://youtu.be/-3O-7k37-Dg>.

Т. в. о. генерального директора
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти

Володимир БОЖИНСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Міністерства освіти і науки
України

від 23 квітня № 457

**Типова програма
підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти
щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими
освітніми потребами**

1. Розробник.

Державна установа «Український інститут розвитку освіти».

2. Мета підвищення кваліфікації.

Розвиток компетентностей керівників закладів дошкільної освіти, необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам освіти з особливими освітніми потребами, відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти, а саме: Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», основних положень Концепції розвитку дошкільної освіти, Європейської рамки якості дошкільної освіти, оновленого Базового компоненту дошкільної освіти.

3. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

удосконалення вмінь здійснювати управлінську діяльність на основі законодавчих і нормативно-правових вимог у сфері інклюзивної освіти та відповідно до основних засад щодо забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти здобувачів дошкільної освіти;

удосконалення вмінь контролювати реалізацію завдань дошкільної освіти заступниками і педагогічними працівниками очолюваного закладу щодо підтримки в освітньому процесі здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

удосконалення вмінь забезпечувати безпечне, інклюзивне та орієнтоване на розвиток усіх дітей середовище закладу дошкільної освіти;

удосконалення вмінь конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу і в місцевих спільнотах щодо забезпечення підтримки в освітньому процесі здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

4. Напрями підвищення кваліфікації: розвиток управлінської, громадянської, емоційно-етичної, соціальної компетентностей, культури самовираження.

5. Зміст програми.

Типова програма підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема забезпечення якісної та доступної дошкільної освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Актуальність полягає в необхідності підготовки керівників закладів дошкільної освіти до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в контексті сучасного розуміння інклюзивної освіти, вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про охорону дитинства».

Дедалі частіше до закладів дошкільної освіти приходять діти з особливими освітніми потребами. Одним із завдань керівника закладу дошкільної освіти є забезпечити право на освіту дітям з особливими освітніми потребами через організацію психолого-педагогічного супроводу та корекційно-розвиткових послуг.

Питання підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладів дошкільної освіти є на перетині функцій багатьох фахівців, кожен із яких має діяти в межах своєї компетенції. Ефективність цього процесу залежить й від компетентностей керівника закладу дошкільної освіти.

Врахування особливих освітніх потреб та якість підтримки, що надається дитині та її родині, істотно впливає на планування перехідних періодів. Багато питань виникає під час переходу дітей з особливими освітніми потребами до закладів дошкільної освіти з центрів раннього розвитку, домашнього навчання, після завершення чи в процесі отримання послуги раннього втручання, а також під час переходу дитини до школи.

Невід'ємною складовою організації освітнього простору для дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти є забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій, в тому числі створення ресурсної кімнати, а також надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що здійснюється шляхом проведення індивідуальних і групових занять, які можуть надаватися як штатними працівниками закладу, так і залученими фахівцями.

Програму укладено за такими темами:

міжнародно-правові стандарти та національне законодавство щодо забезпеченням права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

діяльність керівників закладів дошкільної освіти щодо організації та забезпечення інклюзивного навчання здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання з метою забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

діяльність закладу дошкільної освіти щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища.

Тема. Міжнародно-правові стандарти та національне законодавство щодо забезпеченням права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Основне міжнародне та вітчизняне законодавство щодо забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Конституція України, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про соціальні послуги»). Сутність понять «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами», «інклюзивне освітнє середовище». Поняття та принципи недискримінації.

Переваги та виклики інклюзивного навчання для усіх учасників освітнього процесу в умовах закладів дошкільної освіти. Роль керівника в уникненні та подоланні бар'єрів на шляху до організації інклюзивного навчання.

Тема. Діяльність керівників закладів дошкільної освіти щодо організації та забезпечення інклюзивного навчання здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Алгоритм утворення інклюзивної групи.

Основні завдання та порядок організації діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Склад та основні функції команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Роль керівника закладу дошкільної освіти в організації ефективної роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти.

Поняття про індивідуальну програму розвитку (далі – ІПР) як документ для індивідуалізації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. Структура і функції ІПР. Реалізація та моніторинг ІПР.

Алгоритм забезпечення корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (занять) та закупівлі засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) для вихованців з особливими освітніми потребами за рахунок коштів субвенції на підтримку осіб з особливими освітніми потребами.

Розмежування функцій та визначення ролей вихователя та асистента вихователя.

Розмежування функцій та завдань асистента вихователя та асистента дитини.

Залучення батьків здобувачів дошкільної освіти до освітнього процесу.

Підтримка дітей з особливими освітніми потребами та їхніх родин в умовах переходу до закладів дошкільної освіти (з центрів раннього розвитку, після чи під час програм раннього втручання тощо), а також під час переходу дитини у початкову школу.

Тема. Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання з метою забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Поняття про педагогічну підтримку. Поняття про універсальний дизайн у сфері освіти. Практичні кейси для висвітлення ролі універсального дизайну у сфері освіти. Поняття про розумне пристосування. Практичні кейси для висвітлення ролі адаптацій та модифікацій для забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Приклади використання допоміжних засобів для навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології у роботі вихователів та асистентів вихователів в умовах інклюзивного навчання.

Тема. Діяльність закладу дошкільної освіти щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища.

Організація і забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників в умовах інклюзивного навчання. Основні цінності та рамки компетентностей для педагогів, що працюють в умовах інклюзивного навчання.

Використання «Індексу інклюзії» у закладі дошкільної освіти як інструменту розбудови інклюзивного освітнього середовища. Формування культури навчального закладу, освітньої політики на рівні навчального закладу, практики впровадження інклюзивних підходів.

Формування середовища закладу дошкільної освіти, у тому числі й онлайн, на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективної участі й діяльності в освітньому процесу всіх його учасників (на прикладі практичних кейсів).

Приведення території закладу, будівель та приміщень у відповідність із вимогами державних будівельних норм щодо закладів дошкільної освіти та інклюзивності.

Облаштування ресурсної кімнати.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очна / очно-дистанційна / дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

1. Загальні компетентності:

здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня;

здатність до цінування й поваги багатоманітності та мультикультурності у суспільстві;

здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел;

здатність вчитися і оволодівати новими знаннями з метою реагування на виклики в професії;

здатність оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення.

2. Фахові компетентності:

здатність керуватися в управлінській діяльності Конституцією України, законами України і нормативно-правовими актами в галузі освіти з метою

надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

здатність проектувати, розробляти документи у контексті організації інклюзивного навчання;

здатність приймати і ухвалювати рішення, що ґрунтуються на оцінці існуючих альтернатив і ризиків, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами;

здатність здійснювати контроль і рефлексію управлінської діяльності з метою забезпечення ефективної підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

здатність визначати і враховувати запити і очікування всіх учасників освітнього процесу з метою створення безпечного, інклюзивного освітнього середовища;

здатність до створення організаційно-педагогічних умов для безперервного професійного розвитку педагогічних працівників;

здатність до усвідомленої, конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища.

Очікувані результати навчання:

здійснювати управлінську діяльність згідно з вимогами законодавства щодо організації інклюзивного навчання та підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

формувати накази, розпорядження для виконання працівниками закладу дошкільної освіти з метою виконання ними вимог щодо підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

аналізувати і враховувати отримані дані від учасників освітнього процесу, що можуть вказувати на ймовірність виникнення ризиків для життя, здоров'я та розвитку здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

приймати й ухвалювати рішення, враховуючи існуючі альтернативи й ризики для здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

забезпечувати безпечне, інклюзивне та орієнтоване на розвиток усіх здобувачів дошкільної освіти освітнє середовище;

організовувати співпрацю з різними суб'єктами для забезпечення підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Міжнародно-правові стандарти та національне законодавство щодо забезпеченням права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	2	2	2	6

Діяльність керівників закладів дошкільної освіти щодо організації та забезпечення інклюзивного навчання здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	4	4	2	10
Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання з метою забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	2	2	2	6
Діяльність закладу дошкільної освіти щодо розбудови інклюзивного освітнього середовища.	2	2	2	6
Разом	10	10	8	28
Підсумковий контроль				2
Усього				30

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер. Послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати суб'єкт підвищення кваліфікації у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням індивідуальних потреб, професійного досвіду й запитів керівників закладів дошкільної освіти щодо забезпечення підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання керівників закладів дошкільної освіти визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Конституція України.
2. Закон України «Про охорону дитинства».
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї».
4. Закон України «Про освіту».
5. Закон України «Про дошкільну освіту».
6. Закон України «Про соціальні послуги».
7. Указ Президента України від 13.12.2016 № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю».
8. Постанова КМУ від 10.04.2019 № 530 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>

9. Постанова КМУ від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>
10. Постанова КМУ від 12.07.2017 № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
11. Наказ МОН від 06.02.2015 № 104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26.02.2015 № 224/26669 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0224-15#Text>
12. Наказ МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.05.2018 № 582/32034 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>
13. Наказ МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>

Листи МОН України

14. Лист МОН від 25.09.2012 № 1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-675736-12#Text>
15. Лист МОН від 28.09.2012 № 1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-694736-12#Text>
16. Лист МОН від 26.05.2020 № 1/9-278 «Щодо організації роботи інклюзивно-ресурсних центрів» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-roboti-inklyuzivno-resursnih-centriv>
17. Лист МОН від 30.06.2020 № 1/9-41 «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
18. Лист МОН від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-stvorennya-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti>

Основна література

- 19.Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». – К. : Видавництво «Теза», 2020. – 30 с.
- 20.Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: навчально методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеєва О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
- 21.Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ» / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. – К. : Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
- 22.Інклюзивна освіта: навчальний посібник / Порошенко М. А. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2019.– 300 с.
- 23.Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально методичний посібник / Таранченко О. М., Найда Ю. М. Під заг. ред. Колупаєвої А. А. – К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с.
- 24.Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М.А. та інші. – К. : 2018. – 252 с.
- 25.Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О. Ф., Мартинчук О. В., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. – К. : ФОП Парашин, 2020. – 112 с.
- 26.Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015.– 76 с.
- 27.Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / За заг. ред. Ю. Г. Носенко. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 261 с.

Електронні ресурси

- 28.Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». – Режим доступу: www.ussf.kiev.ua
- 29.НУМО. Платформа розвитку дошкільнят. – Режим доступу: <https://numo.mon.gov.ua/>
- 30.Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>
31. Публікації Українського інституту розвитку освіти. – Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>
- 32.ЮНІСЕФ в Україні. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Г. в. о. генерального директора
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти

Володимир БОЖИНСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Міністерства освіти і науки
України

від 23 квітня № 457

**Типова програма
підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти
щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими
освітніми потребами**

1. Розробник.

Державна установа «Український інститут розвитку освіти».

2. Мета підвищення кваліфікації.

Розвиток компетентностей вихователів закладів дошкільної освіти, необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами, відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти, а саме: Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», основних положень Концепції розвитку дошкільної освіти, Європейської рамки якості дошкільної освіти, оновленого Базового компоненту дошкільної освіти.

3. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

удосконалення вмінь здійснювати педагогічну діяльність відповідно до нормативно-правових документів та основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти здобувачів дошкільної освіти;

удосконалення вмінь надавати підтримку в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

удосконалення вмінь конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу щодо забезпечення підтримки здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

удосконалення вмінь забезпечувати безпечне, інклюзивне та орієнтоване на розвиток усіх дітей середовище закладу дошкільної освіти.

4. Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

5. Зміст програми.

Типова програма підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими

освітніми потребами (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема забезпечення якісної та доступної дошкільної освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Актуальність полягає в необхідності підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в контексті сучасного розуміння інклюзивної освіти, вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

Дедалі частіше вихователі працюють у досить багатоманітних групах. Методи, підходи, завдання мають бути такими, щоб сприяти участі й діяльності кожного здобувача дошкільної освіти. Цьому сприяє застосування універсального дизайну у сфері освіти. До закладів дошкільної освіти приходять діти з особливими освітніми потребами, що потребують додаткової підтримки (постійної чи тимчасової) в освітньому процесі. Надання підтримки дітям з особливими освітніми потребами має забезпечуватись з врахуванням особливостей психофізичного розвитку дитини та відповідно до її індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів; на основі поваги до індивідуальних особливостей дитини; недопущення дискримінації чи порушення її прав; командного підходу та активної співпраці з батьками дитини, залучення їх (батьків) до освітнього процесу; конфіденційності та дотримання етичних принципів; міжвідомчої співпраці тощо.

Врахування особливих освітніх потреб та якість підтримки, що надається дитині та її родині, істотно впливає на планування перехідних періодів. Багато питань виникає під час переходу дітей з особливими освітніми потребами до закладів дошкільної освіти з центрів раннього розвитку, домашнього навчання, після завершення чи в процесі отримання послуги раннього втручання, а також під час переходу дитини у початкову школу.

Невід'ємною складовою організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти є забезпечення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, що здійснюється шляхом проведення індивідуальних і групових занять, які можуть надаватися як штатними працівниками закладу, так і залученими фахівцями.

Програму укладено за такими темами:

державна політика у сфері освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами;

психолого-педагогічний супровід здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання;

стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Тема. Державна політика у сфері освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Основне міжнародне та вітчизняне законодавство щодо забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (Конвенція ООН про права

дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Конституція України, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про соціальні послуги»). Сутність понять «інклюзивне навчання», «особа з особливими освітніми потребами», «інклюзивне освітнє середовище». Поняття та принципи недискримінації.

Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Алгоритм утворення інклюзивної групи.

Переваги та виклики організації інклюзивного навчання для усіх учасників освітнього процесу в умовах закладів дошкільної освіти.

Підтримка дітей з особливими освітніми потребами та їхніх родин в умовах переходу до закладів дошкільної освіти (з центрів раннього розвитку, після чи під час програм раннього втручання тощо), а також під час переходу дитини до школи.

Тема. Психолого-педагогічний супровід здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Основні завдання та ролі вихователів в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти.

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Склад та основні функції учасників.

Індивідуальна програма розвитку. Алгоритм розроблення та змістове наповнення. Функції та завдання вихователя під час розроблення і реалізації індивідуальної програми розвитку.

Партнерство вихователя і асистента вихователя як основа для залучення здобувачів дошкільної освіти в освітній процес. Спільне планування.

Форми взаємодії та зони відповідальності вихователя та асистента вихователя під час занять. Рефлексія.

Педагогічне спостереження в інклюзивній групі.

Асистент дитини. Розмежування функцій асистента вихователя та асистента дитини. Особливості взаємодії вихователя й асистента дитини.

Співпраця з іншими фахівцями (психологом, вчителями-дефектологами й іншими) та батьками.

Тема. Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання.

Поняття про педагогічну підтримку. Поняття про універсальний дизайн у сфері освіти. Практичні кейси для висвітлення ролі універсального дизайну у сфері освіти для забезпечення педагогічної підтримки здобувачів дошкільної освіти. Поняття про розумне пристосування. Практичні кейси для висвітлення ролі адаптацій та модифікацій для забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами.

Інформаційно-комунікаційні технології в роботі вихователя.

Тема. Стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Поняття про участь та діяльність здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами. Прогнозування освітніх ситуацій для участі

й діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами. Підтримка позитивних стосунків дітей у групі.

Враховання особистого досвіду дітей з особливими освітніми потребами під час організації освітнього процесу. Ефективність мультисенсорного підходу до навчання в умовах інклюзивної групи. Умови застосування безпомилкового навчання.

Поняття про інструкції в роботі з дітьми. Види й способи надання інструкцій дітям з особливими освітніми потребами.

Особливості використання демонстрації та моделювання поведінки для формування навичок у дітей з особливими освітніми потребами. Алгоритми підтримки формування навичок у дітей з особливими освітніми потребами. Формування та розвиток самостійності у дітей з особливими освітніми потребами. Поведінкові стратегії.

Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очна / очно-дистанційна / дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться :

1. Загальні компетентності:

здатність до критичного мислення;

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

здатність вчитися і оволодівати знаннями з метою реагування на виклики в професії;

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

здатність оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення;

здатність аналізувати та запобігати проблемам;

здатність до міжособистісної взаємодії;

здатність до цінування та поваги багатоманітності;

здатність діяти відповідально та свідомо.

2. Фахові компетентності:

здатність дотримуватись вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з метою забезпечення права на освіту здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

здатність обирати та застосовувати ефективні форми, методи, засоби, способи для надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

здатність створювати безпечне, інклюзивне освітнього середовище для усіх здобувачів дошкільної освіти та їхніх батьків;

здатність до надання підтримки дітям з особливими освітніми потребами та їхнім батькам в умовах переходу до закладу дошкільної освіти;

здатність до організації взаємодії з різними суб'єктами з метою ефективної організації освітнього процесу та забезпечення права на освіту здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Очікувані результати навчання:

надавати своєчасну інформацію учасникам освітнього процесу щодо організації інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти;

диференціювати та ефективно обирати види, способи, засоби надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

аналізувати ознаки, що можуть вказувати на ймовірність індивідуальних труднощів щодо участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти в освітньому процесі;

застосовувати стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної групи;

сприяти створенню безпечного, інклюзивного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладів дошкільної освіти;

співпрацювати на засадах партнерства з різними суб'єктами щодо організації інклюзивного навчання та надання підтримки здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Державна політика у сфері освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами.	2	2	2	6
Психолого-педагогічний супровід здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	2	2	2	6
Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання.	2	2	2	6
Стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	4	4	2	10
Разом	10	10	8	28
Підсумковий контроль				2
Усього				30

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер. Послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати суб'єкт підвищення кваліфікації у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням індивідуальних потреб й професійного досвіду вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі для дітей з особливими освітніми потребами, та запитів керівників закладів освіти тощо.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
6. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Указ Президента України від 13.12.2016 № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5532016-20914>
8. Постанова КМУ від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>
9. Постанова КМУ від 12.07.2017 № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
10. Постанова КМУ від 10.04.2019 № 530 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>
11. Наказ МОН від 06.02.2015 № 104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.02.2015 № 224/26669 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0224-15#Text>
12. Наказ МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu->

ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti

13. Наказ МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.05.2018 № 582/32034
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

Листи МОН України

14. Лист МОН від 25.09.2012 № 1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-675736-12#Text>
15. Лист МОН від 28.09.2012 № 1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-694736-12#Text>
16. Лист МОН від 26.05.2020 № 1/9-278 «Щодо організації роботи інклюзивно-ресурсних центрів» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-roboti-inklyuzivno-resursnih-centriv>
17. Лист МОН від 30.06.2020 № 1/9-41 «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
18. Лист МОН від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-stvorenniya-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti>

Основна література

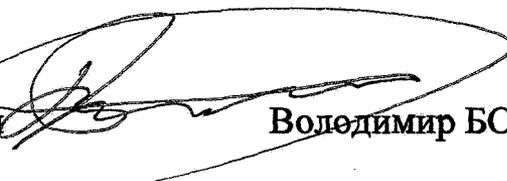
19. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». – К. : Видавництво «Теза», 2020. – 30 с.
20. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: навчально методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикєєва О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
21. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ» / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. – К.: Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
22. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / Порошенко М. А. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
23. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально методичний посібник / Таранченко О. М., Найда Ю. М. Під заг. ред. Колупаєвої А. А. – К. : Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с.

24. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М.А. та інші. – К.: 2018. – 252 с.
25. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О. Ф., Мартинчук О. В., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. – К. : ФОП Парашин, 2020. – 112 с.
26. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
27. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / За заг. ред. Ю. Г. Носенко. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 261 с.

Електронні ресурси

28. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». – Режим доступу: www.ussf.kiev.ua
29. НУМО. Платформа розвитку дошкільнят. – Режим доступу: <https://numo.mon.gov.ua/>
30. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>
31. Публікації Українського інституту розвитку освіти. – Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>
32. ЮНІСЕФ в Україні. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Г. в. о. генерального директора
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти

Володимир БОЖИНСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Міністерства освіти і науки
України

від _____ № _____

Типова програма

підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами

1. Розробник.

Державна установа «Український інститут розвитку освіти».

2. Мета підвищення кваліфікації.

Розвиток компетентностей асистентів вихователів закладів дошкільної освіти, необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами, відповідно до основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти, а саме: Конвенції ООН про права дитини, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», основних положень Концепції розвитку дошкільної освіти, Європейської рамки якості дошкільної освіти, оновленого Базового компоненту дошкільної освіти.

3. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

удосконалення вмінь здійснювати діяльність відповідно до законодавчої бази у сфері інклюзивної освіти, нормативно-правових документів, що регламентують основні ролі, завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вихователя;

підвищення обізнаності щодо форм, методів, засобів і способів, механізмів підтримки в освітньому процесі здобувачів дошкільної освіти;

удосконалення здатності надавати підтримку в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

удосконалення вмінь конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами.

4. Напрями підвищення кваліфікації:

розвиток професійних компетентностей; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

5. Зміст програми.

Типова програма підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики у сфері інклюзивної освіти, зокрема забезпечення якісної та доступної дошкільної освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Актуальність полягає в необхідності підготовки асистентів вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в інклюзивному освітньому середовищі в контексті сучасного розуміння інклюзивної освіти, вимог законодавства, зокрема Конституції України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

Посада асистента вихователя є відносно новою для України й розглядається в контексті поширення інклюзивної освіти, зокрема якісної реалізації інклюзивного навчання як системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та залучення до освітнього процесу всіх його учасників. Основна функція асистента вихователя — співпраця з вихователем інклюзивної групи, аби допомогти приділити увагу кожній дитині під час освітнього процесу. Асистент вихователя разом із вихователем здійснює навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи; у складі групи фахівців бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; за рекомендаціями – адаптує освітнє середовище до потреб дітей та інше. Ролі та завдання асистентів вихователів у підтримці здобувачів дошкільної освіти у межах закладу можуть відрізнятися так само, як можуть бути різними вихователі та діти, з якими вони працюють.

Врахування особливих освітніх потреб здобувачів дошкільної освіти та якість підтримки істотно впливають на забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Програму укладено за такими темами:

державна політика у галузі освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами;

участь асистентів вихователів в організації та забезпеченні інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти;

реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання;

стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Тема. Державна політика в галузі освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Основне міжнародне та вітчизняне законодавство щодо забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Конституція України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про соціальні послуги»). Сутність понять «інклюзивне навчання», «особа з особливими

освітніми потребами», «інклюзивне освітнє середовище». Поняття та принципи недискримінації.

Порядок організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти. Алгоритм утворення інклюзивної групи.

Переваги та виклики організації інклюзивного навчання для усіх учасників освітнього процесу в умовах закладів дошкільної освіти.

Тема. Участь асистентів вихователів в організації та забезпеченні інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти.

Основні завдання та ролі асистентів вихователів в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти.

Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Склад та основні функції учасників.

Індивідуальна програма розвитку. Алгоритм розроблення та змістове наповнення. Функції та завдання асистента вихователя під час розроблення і реалізації індивідуальної програми розвитку.

Партнерство вихователя й асистента вихователя як основа для залучення здобувачів дошкільної освіти в освітній процес. Спільне планування.

Форми взаємодії та зони відповідальності вихователя та асистента вихователя. Рефлексія. Основна документація асистента вихователя.

Педагогічне спостереження в інклюзивній групі. Роль асистента вихователя під час педагогічного спостереження.

Асистент дитини. Розмежування функцій асистента вихователя та асистента дитини. Особливості взаємодії вихователя й асистента дитини.

Співпраця з іншими фахівцями (психологом, вчителями-дефектологами) та батьками.

Тема. Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання.

Поняття про педагогічну підтримку. Поняття про універсальний дизайн у сфері освіти. Практичні кейси для висвітлення ролі універсального дизайну у сфері освіти для забезпечення педагогічної підтримки здобувачів дошкільної освіти. Поняття про розумне пристосування. Практичні кейси для висвітлення ролі адаптацій та модифікацій для забезпечення права на освіту здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами.

Інформаційно-комунікаційні технології у роботі асистента вихователя.

Тема. Стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Поняття про участь та діяльність здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами. Прогнозування освітніх ситуацій для участі й діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Роль асистента вихователя у підтримці позитивних стосунків дітей у групі.

Врахування особистого досвіду дітей з особливими освітніми потребами. Ефективність мультисенсорного підходу до навчання в умовах інклюзивної групи. Умови застосування безпомилкового навчання.

Поняття про інструкції у роботі з дітьми. Види й способи надання інструкцій дітям з особливими освітніми потребами.

Особливості використання демонстрації та моделювання поведінки для формування навичок у дітей з особливими освітніми потребами. Алгоритми підтримки формування навичок у дітей з особливими освітніми потребами. Формування та розвиток самостійності у дітей з особливими освітніми потребами. Поведінкові стратегії.

Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС)

Форма підвищення кваліфікації: очна / очно-дистанційна / дистанційна.

Перелік компетентностей, що удосконалюватимуться:

1. Загальні компетентності:

здатність до критичного мислення;

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

здатність вчитися і оволодівати знаннями з метою реагування на виклики професії;

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

здатність оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення;

здатність аналізувати та запобігати проблемам;

здатність до міжособистісної взаємодії;

здатність до цінування та поваги багатоманітності;

здатність діяти відповідально та свідомо.

2. Фахові компетентності:

здатність дотримуватись вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, з метою забезпечення права на освіту здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

здатність брати участь в створенні безпечного, інклюзивного освітнього середовище;

здатність до спостереження та виявлення труднощів у здобувачів з особливими освітніми потребами в освітньому процесі;

здатність використовувати форми, методи, засоби, способи тощо для надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти;

здатність до надання підтримки дітям з особливими освітніми потребами з метою залучення їх до участі та діяльності;

здатність до організації взаємодії з різними суб'єктами, які здійснюють заходи з метою надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Очікувані результати навчання:

підвищити обізнаність про державну політику в галузі освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами;

аналізувати власну участь щодо надання підтримки в освітньому процесі здобувачам дошкільної освіти з метою ефективної організації інклюзивного навчання;

застосовувати стратегії підтримки для участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами;

сприяти створенню безпечного, інклюзивного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладів дошкільної освіти;

співпрацювати на засадах партнерства з різними суб'єктами, які здійснюють заходи щодо надання підтримки здобувачам дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Державна політика у галузі освіти щодо дітей з особливими освітніми потребами.	2	2	2	6
Участь асистентів вихователів в організації та забезпеченні інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти.	2	2	2	6
Реалізація педагогічної підтримки в умовах інклюзивного навчання.	2	2	2	6
Стратегії підтримки участі та діяльності здобувачів дошкільної освіти з особливими освітніми потребами.	4	4	2	10
Разом	10	10	8	28
Підсумковий контроль				2
Усього				30

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер. Послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати суб'єкт підвищення кваліфікації у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням індивідуальних потреб й професійного досвіду вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі для дітей з особливими освітніми потребами, та запитів керівників закладів освіти тощо.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17#Text>
4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
6. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Указ Президента України від 13.12.2016 № 553/2016 «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5532016-20914>
8. Постанова КМУ від 14.02.2017 № 88 «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#Text>
9. Постанова КМУ від 12.07.2017 № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
10. Постанова КМУ від 10.04.2019 № 530 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>
11. Наказ МОН від 06.02.2015 № 104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 26.02.2015 № 224/26669 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0224-15#Text>
12. Наказ МОН від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
13. Наказ МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.05.2018 № 582/32034 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

Листи МОН України

14. Лист МОН від 25.09.2012 № 1/9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-675736-12#Text>
15. Лист МОН від 28.09.2012 № 1/9-694 «Щодо введення посади вихователя (асистента вчителя) у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-694736-12#Text>
16. Лист МОН «Щодо організації роботи інклюзивно-ресурсних центрів» від 26.05.2020 № 1/9-278. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-roboti-inklyuzivno-resursnih-centriv>
17. Лист МОН від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-stvorennya-inklyuzivnogo-osvitnogo-seredovisha-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti>
18. Лист МОН від 30.06.2020 № 1/9-41 «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>

Основна література

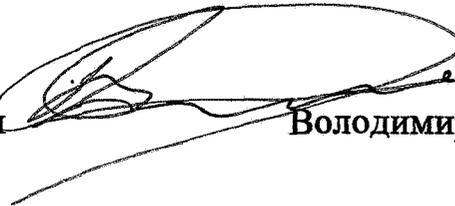
19. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО «Соціальна синергія». – К.: Видавництво «Теза», 2020. – 30 с.
20. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: навчально методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
21. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ» / Компанець Н. М., Луценко І. В., Коваль Л. В. – К. : Видавнича група «Атопол», 2018. – 100 с.
22. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / Порошенко М. А. та інші. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
23. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально методичний посібник / Таранченко О. М., Найда Ю. М. Під заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с.
24. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М.А. та ін. – К. : 2018. – 252 с.
25. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О. Ф., Мартинчук О. В., Софій Н. З., Найда Ю. М. та інші. – К.: ФОП Парашин, 2020. – 112 с.
26. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.

27. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / За заг. ред. Носенко Ю. Г. – Полтава: ПУЕТ, 2018. – 261 с.

Електронні ресурси

28. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». – Режим доступу: www.ussf.kiev.ua
29. НУМО. Платформа розвитку дошкільнят. – Режим доступу: <https://numo.mon.gov.ua/>
30. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>
31. Публікації Українського інституту розвитку освіти. – Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>
32. ЮНІСЕФ в Україні. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Т. в. о. генерального директора
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти

Володимир БОЖИНСЬКИЙ